

Vergaderjaar 2000–2001

27 788

Interpellatie inzake criminele illegalen

Nr. 2

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN JUSTITIE

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 20 juni 2001

In het interpellatiedebat van 6 juni jongstleden heb ik toegezegd u, binnen twee weken, nader te informeren over de gesignaleerde knelpunten in de toepassing van de vervroegde toets vreemdelingenbewaring en de maatregelen die ik zal nemen om deze knelpunten op te lossen. Door middel van deze brief wil ik deze toezegging gestand doen.

Om te beginnen wil ik kort de aard van de problematiek nogmaals beschrijven. Daarna zal ik ingaan op de knelpunten die zich per fase van het proces hebben voorgedaan, waarna ik afsluit met de maatregelen die ik genomen heb.

In de eerste plaats wil ik hier nogmaals benadrukken dat een illegale vreemdeling die zich schuldig maakt aan het plegen van strafbare feiten in eerste instantie strafrechtelijk vervolgd wordt en eerst daarna – of indien uiteindelijk geen strafrechtelijke afdoening plaatsvindt (sepot) parallel daaraan – wordt het vreemdelingrechtelijke traject, gericht op de uitzetting, ingezet. Daartoe wordt het middel vreemdelingenbewaring aangewend.

Zoals ik in het debat heb toegezegd is over de vermeende prioriteitenstelling nader overleg gevoerd met de korpsleiding en korpsbeheerder van de politieregio Amsterdam Amstelland. Door Amsterdam Amstelland is mij zowel schriftelijk als in meerdere gesprekken verzekerd, dat de door Amsterdam gehanteerde prioriteitenstelling volledig in overeenstemming is met de door het kabinet vastgestelde prioriteiten.

Vervroegde toets vreemdelingenbewaring

Met het vervroegen van de rechterlijke toets is snelle rechtszekerheid en rechtsbescherming voor de vreemdeling beoogd. In de oude situatie werd de rechtmatigheid van de vreemdelingenbewaring immers pas twee weken na ommekomst van een periode van 28 dagen door de rechter getoetst.

Daarbij werd, gelet op de periode dat de vreemdeling reeds in bewaring zat, bovendien de voortgang van de activiteiten gericht op de uitzetting beoordeeld. Door de rechtmatigheidstoets al na 10 dagen uit te voeren krijgt de vreemdeling eerder zekerheid over de rechtmatigheid van het aangewende middel. Bij deze rechtmatigheidstoets speelt de voortgang van de activiteiten met betrekking tot uitzetting nog geen rol.

Hoewel vreemdelingenbewaring een administratiefrechtelijk rechtsmiddel is, heeft het niettemin het karakter van een dwangmiddel. Het is daarom van belang dat zorgvuldig wordt omgegaan met de toepassing ervan. De eerste afweging dient «op straat» door de politie gemaakt te worden, daarna vindt een eerste beoordeling door de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) plaats waarna vervolgens op de 10de dag de rechtmatigheid door de rechter getoetst wordt. Vervolgens toetst de rechter periodiek in hoeverre het beoogde doel (de uitzetting) het middel (de bewaring) nog steeds rechtvaardigt.

Gesignaleerde knelpunten in het proces

Door het verkorten van de termijn van 28 dagen naar 10 dagen is een complex logistiek proces ontstaan waarin verschillende ketenpartners binnen heel korte termijn activiteiten moet uitvoeren en dossiers aan elkaar moeten overdragen. Hoewel in de voorbereiding op de invoering van de vervroegde toets gedegen is onderzocht op welke wijze dit logistieke proces zou moeten worden ingericht, zijn na het inwerkingtreden van de nieuwe wet niettemin een drietal knelpunten ontstaan. Deze knelpunten, de vervoerscapaciteit, de zittingsplanning en de bewaringslocaties, zal ik hierna gerelateerd aan de stappen in de procedure nader toelichten.

Verloop vervroegde toets

Vreemdelingen worden in eerste instantie in bewaring gesteld door de politie (in de meeste gevallen de Vreemdelingenpolitie) in een politiecel. De politie meldt de inbewaringstelling op de tweede dag bij het Bureau Selectie Functionarissen (BSF) van de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI) waarna BSF er vervolgens voor zorgt dat de vreemdeling binnen een paar dagen wordt doorgeplaatst naar een Huis van Bewaring. De politie verzendt tevens een Proces Verbaal van Inbewaringstelling aan de betreffende IND regio.

Op de derde dag van de bewaring wordt door de IND aan het Centrale Intakebureau van de Vreemdelingenkamers (CIV) een kennisgeving verzonden waarin melding gemaakt wordt van de inbewaringstelling van de betreffende vreemdeling. Op basis van deze melding wordt op de zevende dag na deze kennisgeving een zitting gepland om de rechtmatigheid van de inbewaringstelling door de rechter te laten toetsen. De verdeling van zaken vindt in de huidige situatie plaats naar evenredigheid en capaciteit van de rechtbanken. Daarbij wordt per rechtbank een vaste dag aangehouden waarop bewaringszittingen plaatsvinden.

Bij de verdeling van zaken door de Vreemdelingenkamers kan thans geen rekening worden gehouden met de plaats waar de vreemdeling in bewaring is gesteld en daarmee de IND regio die de zaak behandelt. Dit is overigens vaak niet mogelijk omdat op het moment van toedeling van de zaak aan een rechtbank niet duidelijk is waar de vreemdeling zich op de zittingsdag zal bevinden. Hierdoor is binnen de periode van 10 dagen een groot aantal vervoersbewegingen noodzakelijk. De vreemdeling wordt immers in bewaring gesteld door de politie en verblijft in eerste instantie in een politiecel. Daarna wordt de vreemdeling na een paar dagen door-

geplaatst naar een Huis van Bewaring dat geschikt is voor het ophouden van vreemdelingen (te weten de Penitentiaire Inrichting Koning Willem II in Tilburg of de Penitentiaire Inrichting Ter Apel). Met name de Penitentiaire Inrichting in Ter Apel ligt zeer excentrisch ten opzicht van de rechtbanken. Op de tiende dag vindt wederom een vervoersbeweging plaats omdat de vreemdeling in persoon ter zitting aanwezig moet zijn. Door de thans gehanteerde methode van indeling bestaat de mogelijkheid dat deze drie verschillende plaatsen op grote afstand van elkaar zijn gelegen, hetgeen grote vervoersbewegingen tot gevolg heeft. Het vervoer van vreemdelingen wordt uitgevoerd door de Dienst Vervoer en Ondersteuning (DV&O) van DJI. Door het vervroegen van de rechterlijke toets is het aantal zittingszaken en daarmee het aantal vervoersbewegingen sterk toegenomen, waardoor een capaciteitstekort bij DV&O is ontstaan.

Oplossingen voor gesignaleerde knelpunten

Vervoerscapaciteit

Het knelpunt met betrekking tot de vervoerscapaciteit ten behoeve van de vreemdelingenbewaring was reeds eerder onderkend. DV&O is derhalve al bezig de noodzakelijke uitbreiding daadwerkelijk te realiseren. Het is de verwachting dat de vervoersproblemen over vier weken zullen zijn opgelost.

De uitbreiding van de vervoerscapaciteit wordt gerealiseerd door het aantrekken van extra personeel. Vooruitlopend op het inzetten van nieuw geworven en opgeleid intern personeel, zal tijdelijk gebruik worden gemaakt van particulier beveiligingspersoneel. De bevoegdheden van tijdelijk ingehuurde krachten zullen uiteraard van beperkte omvang zijn. Het is niet noodzakelijk om ook extra wagens aan te schaffen. Daarmee zal op korte termijn het probleem zijn opgelost dat vreemdelingen niet op zitting verschijnen.

Randstadcapaciteit

Zoals ik reeds opmerkte is één van de plaatsen waar vreemdelingenbewaring ten uitvoer wordt gebracht zeer excentrisch gelegen ten opzichte van de zittingsplaatsen van de rechtbanken. Aangezien de plek waar de vreemdeling in bewaring zit mede bepalend is voor de vervoersafstand en daarmee de druk die wordt gelegd op DV&O van DJI leidt deze ligging tot knelpunten met betrekking tot het vervoer van vreemdelingen naar de rechtbank. Omdat de aanwezigheid van de vreemdeling ter terechtzitting een vereiste is, en de bewaring door de rechter wordt opgeheven wanneer er geen gelegenheid bestaat de vreemdeling in persoon te horen, hebben vervoersproblemen geleid tot het opheffen van, overigens rechtmatige, bewaringen.

Op dit moment wordt gezien of het mogelijk is om, binnen de voor justitiedoeleinden beschikbare capaciteit, aanvullend op de reeds bestaande bewaringslocaties, op een termijn van ongeveer 6 maanden tevens bewaringscapaciteit in de randstad te creëren. Daarnaast zie ik thans de mogelijkheden om capaciteit in de randstad te realiseren middels substitutie. Hiervoor is echter herallocatie van de thans bestaande detentiecapaciteit noodzakelijk. Voor een dergelijke operatie heeft DJI ongeveer drie tot vier maanden nodig. Over beide opties wil ik echter eerst met de betreffende organisaties en instanties in gesprek treden alvorens hierover nadere informatie te verstrekken.

Zittingsplanning

Met de Vreemdelingenkamer heb ik overleg gevoerd over de knelpunten met betrekking tot de zittingsplanning. Deze gesprekken hebben ertoe geleid dat, teneinde een oplossing te bieden aan één van de gesignaleerde knelpunten, thans onderzocht wordt of de op dit moment gehanteerde wijze waarop bewaringszaken worden ingedeeld, aanpassing behoeft. Op korte termijn wordt, in nauwe samenwerking met de ketenpartners, onderzocht of een regionale spreiding van bewaringszittingen, die aansluit bij de regio indeling van de IND, een oplossing biedt. Wanneer de uitkomsten van deze analyse positief zijn zal de Vreemdelingenkamer deze werkwijze zo snel mogelijk, doch uiterlijk binnen twee maanden implementeren.

Hiermee wordt voorkomen dat de plaats van inbewaringstelling en de plaats waar de zitting wordt gehouden zeer ver uit elkaar liggen. Dit heeft als voordeel dat de reisbewegingen van de procesvertegenwoordiging van de IND en de rechtshulpverlening aanzienlijk worden verminderd.

In combinatie met de vergroting van de capaciteit bij DV&O en de beschikbaarheid van bewaringcapaciteit in de randstand vormt deze maatregel nog een extra waarborg voor verantwoorde uitvoering van de vervroegde toets. Om daarnaast tevens de druk op DV&O te verminderen zal er op toegezien worden dat, alle vreemdelingen die in bewaring zijn gesteld, binnen enkele dagen daadwerkelijk worden doorgeplaatst vanuit een politiecel naar een Huis van Bewaring en dat de betrokken instanties daarvan tijdig in kennis gesteld worden.

Overige maatregelen

Ik wil u afsluitend tevens informeren over een tweetal lopende projecten die eveneens zullen bijdragen aan het verbeteren van de logistiek rondom de vervroegde toets. Zo is reeds enige tijd geleden een project gestart waarin de mogelijkheden van telehoren onderzocht worden. Op dit moment wordt onderzocht of het mogelijk is om, in ieder geval lokaal, vanaf oktober in operationele situaties het instrument telehoren in te zetten.

Daarnaast worden op dit moment de voorbereidingen getroffen voor een pilot Elektronische Dossiers specifiek gericht op de vreemdelingenbewaring. In deze pilot zal onderzocht worden hoe de elektronische overdracht van dossier en processtukken technisch en organisatorisch vormgegeven kan worden. Van beide initiatieven verwacht ik, aanvullend op de hiervoor genoemde maatregelen een verdere verbetering van het logistieke proces. Ik ga er dan ook vanuit met deze maatregelen de knelpunten rondom de vervroegde toets afdoende te hebben opgelost. Ik blijf uiteraard nauw monitoren of dit ook daadwerkelijk het geval is.

De Staatssecretaris van Justitie,
N. A. Kalsbeek